

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ISSN 2524-0609

Серія

ПЕДАГОГІКА

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Збірник наукових праць

Випуск 2(43)

Ужгород – 2018

Науковий вісник Ужгородського університету.

Серія: «Педагогіка. Соціальна робота».

Випуск 2 (43) ' 2018

– науково-практичний журнал у галузі педагогіки, в якому висвітлюються актуальні питання методології та історії педагогіки, теорії і практики навчання, теорії і практики виховання, теорії і методики професійної освіти, соціальної педагогіки, соціальної роботи, сучасних педагогічних технологій та інших галузей педагогічної науки.

Редакційна колегія

Головний редактор:

Козубовська І.В. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи, ДВНЗ «УжНУ» (Україна)

Заступник головного редактора та відповідальний за випуск:

Бартош О.П. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціології і соціальної роботи, ДВНЗ «УжНУ» (Україна)

Члени редколегії:

Козловська І.М. доктор педагогічних наук, професор, ДВНЗ «УжНУ» (Україна)

Опачко М.В. доктор педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи, ДВНЗ «УжНУ» (Україна)

Староста В.І. доктор педагогічних наук, професор, ДВНЗ «УжНУ» (Україна)

Шандор Ф.Ф. доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціології і соціальної роботи, ДВНЗ «УжНУ» (Україна)

Букач М.М. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної роботи, Миколаївський національний університет ім.В.О.Сухомлинського (Україна)

Мешко Г.М. доктор педагогічних наук, професор, Тернопільський національний педагогічний університет ім.В.Гнатюка (Україна)

Поліщук В.А. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи, Тернопільський національний педагогічний університет ім.В.Гнатюка (Україна)

Товканець Г.В. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки й методики дошкільної та початкової освіти, Мукачівський державний університет (Україна)

Кіш Янош, доктор психології, професор, Дебреценський університет (Угорщина)

Крчмері Владімір, доктор медичних наук, професор, ректор Університету здоров'я та соціальної роботи св.Алжбети (Словаччина)

Норман Джудіт, доктор соціальної роботи, професор, Університет Бригам Янг (США)

Рецензенти:

Степанюк А.В., доктор педагогічних наук, професор

Остапєць Ю.О., доктор політичних наук, професор

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 7972 від 9 жовтня 2003 р.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників, і розповсюджувачів видавничої продукції Серія 3m №32 від 31 травня 2006 р.

Засновник і видавець:

Ужгородський національний університет, Україна, 88000, м.Ужгород, пл.Народна, 3.
Видавництво: вул. Капітульна, 18;
e-mail: goverla-print@uzhnu.edu.ua

Адреса редакції:

88017, м.Ужгород, вул.Університетська, 14, факультет суспільних наук, кімн.218,
e-mail: olena.bartosh@uzhnu.edu.ua

Збірник наукових праць видається з березня 1998 р., виходить двічі на рік.

Збірник наукових праць перереєстровано як друковане періодичне видання, включене до переліку наукових фахових видань України, галузі науки – педагогічні, що затверджений Наказом МОН України від 09.03.2016 р. № 241 (додаток 9, позиція 78).

Офіційний сайт:

<http://www.visnyk-ped.uzhnu.edu.ua>

Збірник представлено у наукометричних базах даних, репозитаріях та пошукових системах:

- Google Scholar (США)
- Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського (Україна)
- INDEX Copernicus – ICV 2016: 49.47 (Польща)

Рекомендовано до друку Вченою Радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 3 від 19 листопада 2018 року

УДК 371; 378; 364

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»: зб.наук. пр. / Ред.кол. : Козубовська І.В. (гол.ред.) та ін. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2018. Випуск 2 (43). 306 с.

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE UNIVERSITY
«UZHHOROD NATIONAL UNIVERSITY»

SCIENTIFIC HERALD OF
UZHHOROD UNIVERSITY

ISSN 2524-0609

Series

PEDAGOGY

SOCIAL WORK

Collection of Scientific Works

Issue 2 (43)

Uzhhorod – 2018

Scientific Bulletin of Uzhhorod University.

Series: «Pedagogy. Social Work».

Issue 2 (43) ' 2018

– is a scientific-practical journal in the field of pedagogy. Its main thematic areas are the current issues of: methodology and history of pedagogy, theory and practice of teaching, theory and practice of education, theory and methodology of professional education, social pedagogy, social work, modern pedagogical technologies and other areas of pedagogical science.

Editorial Board

Editor-in-Chief:

Kozubovska Iryna. Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher School, Uzhhorod National University (Ukraine)

Deputy of Editor-in-Chief and Executive Secretary:

Bartosh Olena. Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Sociology and Social Work Department, Uzhhorod National University (Ukraine)

Members of the Editorial Board:

Kozlovska Iryna. Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Opachko Magdalyna. Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher School, Uzhhorod National University (Ukraine)

Starosta Volodymyr. Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Shandor Fedir. Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Head of Sociology and Social Work Department, Uzhhorod National University (Ukraine)

Bukach Mykola. Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Social Work Department, Mykolaiv National University named after V.Sukhomlynsky (Ukraine)

Meshko Galyna. Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Gnatyuk (Ukraine)

Polischuk Vira. Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Social Pedagogics and Social Work Department, Ternopil National Pedagogical University named after V.Gnatyuk (Ukraine)

Tovkanets Ganna. Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Department of Pedagogy and Methodology of Pre-school and Primary Education, Mukachevo State University (Ukraine)

Kiss János. Doctor of Psychology, Professor, University of Debrecen (Hungary)

Krčméry Vladimír. Dr. h. c. prof. MUDr., DrSc., Head of St.Elizabeth University of Health and Social Work in Bratislava (Slovakia)

Norman Judith. Doctor of Social Work, Professor, Brigham Young University (the USA)

Reviewers:

Stepanyuk Alla. Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ostapets Yuriy. Doctor of Political Sciences, Professor

Certificate of the print media state registration Series KV № 7972 dated by October 9, 2003

Certificate of state registration of publishers, manufacturers, and distributors of publishing products Series 3m №32 dated by 31 May 2006

Founder and publisher: Uzhhorod National University, Ukraine, 88000, Uzhhorod, Narodna square, 3. Publishing House Goverla: Kapitulna str., 18; e-mail: goverla-print@uzhnu.edu.ua

Editorial address: 88017, Uzhhorod, Universitetska str., 14, Faculty of Social Sciences, room 218, e-mail: olena.bartosh@uzhnu.edu.ua

The journal has been published since March 1998, is published twice a year.

Collection of scientific articles is re-registered as a printed periodical edition, included in the list of scientific professional editions of Ukraine, the field of science – Pedagogy, approved by the Order of Ministry of Education of Ukraine dated by 09 March 2016, № 241 (annex 9, position 78).

Website: <http://www.visnyk-ped.uzhnu.edu.ua>

The journal is registered in scientometric databases, repositories and search engines:

- Google Scholar (the USA)
- National Library of Ukraine named after Vernadsky (Ukraine)
- INDEX Copernicus – ICV 2016: 49.47 (Poland)

Recommended for publication by the Scientific Council of Uzhhorod National University, record № 3 from November 19, 2018

UDC 371; 378; 364

Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: «Pedagogy. Social Work»: collection of scientific articles / Kozubovska, I.V. (Ed.). Uzhhorod: Publishing House of Uzhhorod National University «Hoverla», 2018. Issue 2 (43). 306 p.

ЗМІСТ

Альошін Михайло. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З БІ- ТА ГОМОСЕКСУАЛЬНИМИ СТАРШОКЛАСНИКАМИ.....	9
Андрєєва Марія. ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО КІНОКЛУБУ.....	14
Атрощенко Тетяна. ФОРМУВАННЯ МІЖЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	18
Бадер Світлана. СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА КАТЕГОРІЇ «ЦІННІСНО-СМИСЛОВІ ОРІЄНТАЦІЇ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ».....	25
Бартошевський Якуб. НАТХНЕННЯ ФІЛОСОФІЇ МОРДЕКАЙА РОШВАЛДА.....	30
Басай Надія. ОСОБЛИВОСТІ КОНСТРУЮВАННЯ ЗМІСТУ УРОКУ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ.....	36
Безуглий Дмитро. РЕЗУЛЬТАТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ З ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ КОМП'ЮТЕРНОЇ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	42
Бондарчук Наталія, Чернов Віктор. ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ФІЗКУЛЬТУРНИХ ЗАНЯТЬ ІЗ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	48
Варава Олена. ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ: ДИЛЕМА СУЧАСНОСТІ.....	53
Воробйова Лоліта. ТВОРЧА СПІВПРАЦЯ Х.ПАРКХЕРСТ ТА М.МОНТЕССОРІ У РОЗВИТКУ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НА ПОЧАТКУ ХХ ст.....	58
Гарапко Віталія, Теличко Наталія. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОГЛЯДНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ІНОЗЕМНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	63
Гура Антоніна. ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНИХ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПРОГРАМ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	67
Дем'янчук Олена, Адамович Ірина. ФОРМУВАННЯ ГНОСТИЧНИХ УМІНЬ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ МОЛОДИХ ПЕДАГОГІВ.....	72
Добровольська Наталія, Бондар Марина. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН МАТЕМАТИЧНОГО ЦИКЛУ МАЙБУТНІМ МЕНЕДЖЕРАМ.....	78
Дудко Наталія. ЕКСПЛІКАЦІЯ ПОНЯТТЯ «СОЦІАЛЬНА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ»: СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	83
Заблоцька Ірина. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ПОСЛУГ.....	89
Іконнікова Марина. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФІЛОЛОГІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ: НА ОСНОВІ ДОСВІДУ НЬЮКАСЛСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	93
Кальченко Лариса. МІЖВІДОМЧІ БАР'ЄРИ В РІШЕННІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО СИРІТСТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ У ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ МІСТА.....	99
Кацьора Олександр. ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ ТА ПЕНСІЙНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ.....	107
Козак Юлія. СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ КОМП'ЮТЕРНОГО ПРОФІЛЮ.....	111
Козолуп Марія. АНАЛІЗ СТАНУ АКАДЕМІЧНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ЗВО УКРАЇНИ.....	116
Кокнова Тетяна. ПРОБЛЕМА СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УКРАЇНІ НАПРИКІНЦІ ХХ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ (1991 – 2004).....	122
Коляда Наталія, Кравченко Оксана, Кучер Галина. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ДІТЬМИ ШКІЛЬНОГО ВІКУ В ГРОМАДІ: ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД.....	126
Король Олена. ІНФОРМАТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ БАКАЛАВРІВ ОСВІТИ: СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА НА ЗАСАДАХ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ.....	133
Кулалаєва Наталія. МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ.....	138
Кучерук Оксана. ОЦІНКА ВАЖЛИВОСТІ МАТЕМАТИЧНИХ РОЗДІЛІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПРОГРАМІСТІВ.....	142
Леврінц Маріанна. СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ СТИЛЕМ СПІЛКУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКЛАДАННЯ.....	147
Лисенко Юлія. ДИНАМІКА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ У ФІЛОГЕНЕЗІ.....	152
Любас Анжеліка. ОСНОВНІ ПІДХОДИ ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ БОЙОВОГО ТА ОПЕРАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	158
Маляр Любов. МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ КРИТЕРІЇ ДОБОРУ ТВОРІВ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ПІДРУЧНИКАХ ДЛЯ НАРОДНОЇ ШКОЛИ ОЛЕКСАНДРА МАРКУША.....	163

Мельничук Ірина. ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	168
Месарош Лівія, Дзямко Вікторія. ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ ЗАДАЧ З МЕХАНІКИ У РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ І ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ЧЕРЕЗ АНАЛІЗ ТИПОВИХ ЗАДАЧ КОНКУРСІВ «КЕНГУРУ» ТА «ЛЕВЕНЯ»	173
Мешко Галина, Мешко Олександр. ФОРМУВАННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я УЧНІВ У СУЧАСНІЙ ШКОЛІ	177
Мосіюк Олександр. ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ 3D МОДЕЛЮВАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ	182
Нагорна Ольга. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МАГІСТЕРСЬКОЇ ПРОГРАМИ ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯМИ «СУДОВИЙ РОЗГЛЯД ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ ТА ВИРІШЕННЯ СПОРІВ» ТА «ВИРІШЕННЯ СПОРІВ» У ШКОЛІ ПРАВА ЛОНДОНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ СІТІ	187
Наївська Лідія. ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ	192
Опачко Магдаліна. ОСОБИСТІСНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ З ДИДАКТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	196
Повідайчик Оксана. РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	201
Поліщук Віра. КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ	206
Попович Анна. АДМІНІСТРУВАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ НА РІВНІ ГРОМАДИ	210
Постова Світлана, Новицька Інеса, Усата Олена. ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПОЗАНАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	214
Пришляк Оксана. ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ США ТА КАНАДИ	221
Рашевська Наталя. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ	226
Ребуха Лілія. РЕАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ НА ЗАСАДАХ ІНТЕГРАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	230
Роїк Тетяна. КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА ДІАГНОСТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ РІВНЯ ВИХОВАНOSTІ КУЛЬТУРИ РОДИННИХ ВЗАЄМИН У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	235
Романовська Людмила. АКТУАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ МАТЕРИНСТВА ТА ДИТИНСТВА В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТА ДЕМОГРАФІЧНИХ ЗМІН	240
Рюль Вікторія. АНАЛІЗ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В ЗАКАРПАТСЬКОМУ СОЦІУМІ	245
Семенець Сергій. ТРИВИМІРНІ СТРУКТУРИ ЗОВНІШНЬОГО ТА ВНУТРІШНЬОГО ПРОЯВІВ КОМПЕТЕНТНОСТІ	250
Слозанська Ганна. МОДЕЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЗВО ДО РОБОТИ У ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ	255
Смук Оксана. МОБІНГ ЯК НАСЛІДОК ЗЛОЯКІСНОЇ АГРЕСІЇ	260
Соловей Юлія. ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДИРЕКТОРА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	265
Степанюк Алла. ВИКОРИСТАННЯ КОНТЕКСТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ НАУК	270
Туровська Ірина. КОРЕЛЯЦІЯ РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ- МЕДИКІВ І ДИНАМІКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВЛЕННСВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	274
Шандор Федір, Бартош Олена. ФУНКЦІЇ ТА ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ СОЦІОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	279
Шандра Наталія. ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОМУ ПИСЬМІ МАЙБУТНІХ ІТ-ФАХІВЦІВ	284
Шугалій Наталія. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДУМОВ СТВОРЕННЯ ДАНСЬКИХ ВІНШ У ХVІІІ - ХІХ СТОЛІТТЯХ	289
Шукатка Оксана. ФІЛОСОФСЬКО-ПАРАДИГМАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	293
Юрченко Артем. ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІН ФІЗИЧНОГО ЗМІСТУ НА ПРИКЛАДІ ВИКОРИСТАННЯ ЛЕКЦІЙ-ДЕМОНСТРАЦІЙ	297
Ячнюк Максим, Ячнюк Ірина, Ячнюк Юрій. СИСТЕМА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА БУКОВИНІ (ХІХ – ХХ СТ.) ТА МОЖЛИВОСТІ ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	301

CONTENTS

Alokhin Mykhailo. PRIORITY DIRECTIONS OF SOCIAL WORK WITH BISEXUAL AND HOMOSEXUAL HIGH SCHOOL STUDENTS.....	9
Andreieva Mariia. FORMATION OF SOCIAL CULTURE OF FUTURE EDUCATORS UNDER THE CONDITIONS OF INCLUSIVE FILM CLUB.....	14
Atroshchenko Tetiana. FORMATION OF INTER-ETHNIC TOLERANCE OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN THE PROCESS OF PRACTICAL TRAINING.....	18
Bader Svitlana. ESSENTIAL FEATURE OF CATEGORY «VALUE-SEMANTIC ORIENTATIONS OF FUTURE EDUCATORS»	25
Bartoszewski Jakub. INSPIRATION PHILOSOPHY OF MORDECAI ROSHWALDA	30
Basai Nadiia. FEATURES OF CONSTRUCTING THE CONTENT OF A FOREIGN LANGUAGE LESSON IN THE PRIMARY SCHOOL ON THE BASIS OF COMPETENCE-ORIENTED TEACHING.....	36
Bezuhlyi Dmytro. RESULTS OF PEDAGOGICAL EXPERIMENT ON TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF INFORMATICS TO THE USE OF TOOLS OF COMPUTER VISUALISATION IN THE PROFESSIONAL ACTIVITY	42
Bondarchuk Natalia, Chernov Viktor. FEATURES OF THE METHODS OF THE PHYSICAL CULTURE TRAINING CLASSES WITH THE CHILDREN OF PRESCHOOL AGE	48
Varava Olena. PROFESSIONAL COMPETENCE AND PROFESSIONAL MOBILITY OF FUTURE BACHELORS OF NURSING: THE DILEMMA OF MODERNITY	53
Vorobiova Lolita. CREATIVE COOPERATION OF H.PARKHURST AND M.MONTESSORY IN THE DEVELOPMENT OF EXPERIMENTAL PEDAGOGY AT THE BEGINNING OF THE 20 th CENTURY	58
Harapko Vitaliia, Telychko Nataliia. FEATURES OF DEVELOPING THE WORLDVIEW COMPETENCY OF FUTURE TEACHERS OF THE ENGLISH LANGUAGE AND FOREIGN LITERATURE	63
Gura Antonina. USE OF EDUCATIONAL MULTIMEDIA PROGRAMMES IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF NATURAL SPECIALTIES	67
Demyanchuk Olena, Adamovych Iryna. FORMATION OF GONOSTIC LESSONS IN PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF YOUNG PEDAGOGES	72
Dobrovolska Nataliia, Bondar Maryna. THE USE OF INFORMATIVE COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN TEACHING the DISCIPLINES OF MATHEMATICAL CYCLE TO FUTURE MANAGERS	78
Dudko Nataliia. EXPLICATIONS OF THE TERM «SOCIAL ACTIVITY OF STUDENT YOUTH»: SOCIO-PEDAGOGICAL ASPECT	83
Zablotska Iryna. CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN THE SPHERE OF SERVICES PROVISION	89
Ikonnikova Maryna. PROFESSIONAL TRAINING OF ENGLISH LANGUAGE TEACHERS IN THE UK: BASED ON THE EXPERIENCE OF NEWCASTLE UNIVERSITY	93
Kal'chenko Larysa. INTERDEPARTMENTAL BARRIERS IN SOCIAL ORPHANHOOD PROBLEM SOLVING AND WAYS OF COPING WITH IT INSIDE OF A TERRITORIAL COMMUNITY OF A CITY.....	99
Katsora Oleksandr. PENSION INSURANCE AND PENSION REFORM IN UKRAINE	107
Kozak Yuliia. STRUCTURAL-FUNCTIONAL MODEL OF FORMATION OF GRAPHIC COMPETENCE OF FUTURE ENGINEERS-TEACHERS OF COMPUTER PROFILE.....	111
Kozolup Mariya. ANALYSIS OF THE STATE OF ACADEMIC COMMUNICATIVE TRAINING OF SCIENCE MAJORS AT UKRAINIAN UNIVERSITIES.....	116
Koknova Tetiana. PROBLEM OF THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FOREIGN LANGUAGES TEACHERS IN UKRAINE AT THE END OF XX AT THE BEGINNING OF XXI CENTURY (1991 - 2004).....	122
Kolyada Natalia, Kravchenko Oksana, Kucher Halyna. SOCIAL WORK WITH SCHOOL CHILDREN IN THE COMMUNITY: PRACTICAL EXPERIENCE	126
Korol Olena. THE IT COMPETENCE OF BACHELORS OF EDUCATION: THE ESSENCE AND STRUCTURE ON THE BASIS OF THE DIFFERENTIATED APPROACH	133
Kulalaieva Nataliia. METHODOLOGICAL SYSTEM OF PROFESSIONAL ACTIVITY SAFETY CULTURE FORMATION FOR FUTURE QUALIFIED WORKERS OF CONSTRUCTION PROFILE	138
Kucheruk Oksana. THE IMPORTANCE OF EVALUATION OF MATHEMATICAL SECTIONS FOR THE FORMATION OF MATHEMATIC COMPETENCE OF FUTURE SOFTWARE ENGINEERS	142
Levrints (Lórinicz) Marianna. RELATIONSHIP BETWEEN COMMUNICATION STYLE AND EFFECTIVE TEACHING	147
Lysenko Yuliia. DYNAMICS OF SOCIALIZATION OF THE ELDERLY IN PHYLOGENESIS	152
Liubas Anzhelika. BASIC APPROACHES AND PRINCIPLES OF FORMATION OF INTERCULTURAL COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS OF COMBAT AND OPERATIONAL SUPPORT	158
Malyar Lyubov. MORAL AND ETHICAL CRITERIA FOR SELECTION OF LITERATURE WORKS FOR COMPILING OF TEXTBOOKS FOR PUBLIC SCHOOLS BY OLEKSANDR MARKUSH.....	163

Melnychuk Iryna. FORMATION OF SELF-EDUCATIONAL COMPETENCE OF FUTURE NURSING SPECIALISTS AS A PEDAGOGICAL PROBLEM.....	168
Mesarosh Livia, Dzyamko Viktoriia. DEFINING THE ROLE OF MECHANICS PROBLEMS IN THE DEVELOPMENT OF CREATIVE CHARACTERISTICS AND LOGICAL INTELLIGENCE OF PUPILS BY ANALYSING THE TYPICAL PROBLEMS OF «KENGURU» AND «LEVENIA» COMPETITIONS	173
Meshko Halyna, Meshko Oleksandr. FORMATION OF MENTAL HEALTH OF STUDENTS IN A MODERN SCHOOL.....	177
Мосіюк Олександр. THE FEATURES OF TEACHING 3D MODELING DURING PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE COMPUTER SCIENCES TEACHERS	182
Nahorna Olha. GENERAL CHARACTERISTICS OF THE MASTERS PROGRAMME WITH THE AREAS OF SPECIALISATION “CIVIL LITIGATION AND DISPUTE RESOLUTION” AND “DISPUTE RESOLUTION” AT THE CITY LAW SCHOOL	187
Nanivska Lidia. PARTICULARITIES OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE OFFICERS	192
Opachko Magdalyna. PERSONAL-ACTIVITY APPROACH IN THE TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICS ON DIDACTIC MANAGEMENT	196
Povidaychuk Oksana. IMPLEMENTATION OF THE TECHNOLOGY OF DIFFERENTIATED EDUCATION IN THE PROCESS OF SCIENTIFIC RESEARCH TRAINING OF SOCIAL WORK MASTERS	201
Polishchuk Vira. COMPETENCY-BASED APPROACH TO THE SCIENTIFIC AND RESEARCH TRAINING OF FUTURE SOCIAL WORKERS	206
Popovych Anna. ADMINISTRATION OF INTEGRATED SOCIAL SERVICES ON THE COMMUNITY LEVEL.....	210
Postova Svitlana, Novitska Inesa, Usata Olena. FORMATION OF READINESS OF FUTURE TEACHERS FOR THE DEVELOPMENT OF CREATIVE THINKING OF SENIOR PUPILS WHILE EXTRACURRICULAR ACTIVITIES.....	214
Pryshlyak Oksana. FORMATION OF INTERCULTURAL COMPETENCE OF PROFESSIONALS OF THE SOCIAL SPHERE IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF THE USA AND CANADA.....	221
Rashevska Natalya. PROSPECTS OF APPLICATION OF AUGMENTED REALITY IN THE FUTURE ENGINEER TRAINING PROCESS	226
Rebukha Lilia. IMPLEMENTATION OF THE SYSTEM OF FUNDAMENTALISATION OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SOCIAL WORKERS ON THE BASIS OF INTEGRATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES.....	230
Royik Tetyana. CRITERIA, INDICATORS AND LEVELS OF EDUCATION CULTURE OF FAMILY RELATIONS IN JUNIOR PUPILS	235
Romanovska Ludmyla. ACTUALISATION OF SOCIAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT FOR MOTHERHOOD AND CHILDHOOD IN CONDITIONS OF SOCIO-ECONOMIC AND DEMOGRAPHIC CHANGES.....	240
Ruhle Viktoriia. ANALYSIS OF LABOUR MIGRATION IN TRANSCARPATHIAN SOCIUM.....	245
Semenets Sergiy. THREE MEASUREMENT STRUCTURES OF EXTERNAL AND INTERNAL MANIFESTATIONS OF COMPETENCE.....	250
Slozanska Hanna. MODELING OF PROFESSIONAL ACTIVITY IN THE FUTURE SOCIAL WORKERS TRAINING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS FOR WORKING IN THE TERRITORIAL COMMUNITY.....	255
Smuk Oksana. MOBBING AS A SEQUENCE OF MALIGNANT AGGRESSION.....	260
Solovey Yulia. FACTORS OF EFFECTIVE MANAGEMENT ACTIVITY OF A DIRECTOR OF PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTION	265
Stepaniuk Alla. THE USE OF CONTEXT-BASED LEARNING TECHNOLOGY IN THE TRAINING OF TEACHERS OF NATURAL SCIENCES	270
Turovska Iryna. CORRELATION OF FORMATION LEVEL OF THE STUDENTS-MEDICS SPEECH CULTURE AND THE DYNAMICS OF PROFESSIONAL SPEECH COMPETENCE FORMATION	274
Shandor Fedir, Bartosh Olena. FUNCTIONS AND CONCEPT-CATEGORY APPARATUS OF SOCIOLOGY OF SOCIAL WORK.....	279
Shandra Natalia. APPROACHES TO THE FORMATION OF ENGLISH LEXICAL COMPETENCE IN PROFESSIONALLY ORIENTED WRITING OF IT-SPECIALISTS	284
Shuhalii Nataliia. FEATURES OF THE PREREQUISITES FOR THE CREATION OF DANISH HIGH FALK SCHOOLS IN THE XVIII-XIX.....	289
Shukatka Oksana. PHILOSOPHICAL-PARADIGMAL ANALYSIS OF THE PROBLEM OF FORMATION INDIVIDUAL HEALTH SAVING STRATEGIES OF FUTURE BACHELORS OF NATURAL SPECIALTIES.....	293
Yurchenko Artem. THE FORMATION OF INFORMATION AND COMMUNICATIVE COMPETENCE IN THE STUDY OF THE DISCIPLINES OF PHYSICAL CONTENT-FOR EXAMPLE THE USE OF LECTURES AND DEMONSTRATIONS	297
Yachnyk Maksym, Yachniuk Irina, Yachniuk Iurii. SYSTEM OF PHYSICAL EDUCATION IN BUKOVINIA (XIX - XX CENTURY) AND POSSIBILITIES OF ITS USE AT THE MODERN STAGE	301

UDC 37.015.3: 808.5

DOI: 10.24144/2524-0609.2018.43.147-151

Levrints (Lőrincz) Marianna

Candidate of Pedagogical Sciences, PhD

Department of Philology

Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

Berehove, Ukraine

marianna@kmf.uz.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2206-7113>

RELATIONSHIP BETWEEN COMMUNICATION STYLE AND EFFECTIVE TEACHING

Abstract. The quality of teaching and learning heavily depend on the quality of communication taking place in the classroom. Improving communication is essential for approaching excellence in teaching and one of the discernable paths on the way to the goal is through the study of teachers' communication style as one of its key variables. The present paper is aimed at discerning approaches to the study of communication style, analyzing their theoretical propositions and empirical contribution, as well as their relevance for effective teaching research. Effective communication is a core concern in developing teaching competence, hence the study of one of its key variables is seen as a priority. The research methods applied presuppose the analysis of the communication style construct, comparison of various research traditions of the problem and synthesis of research findings with implications for effective teaching. Analysis of literature revealed several schools of thought: 1. grounded in the behaviourist traditions; 2. oriented towards behaviourist and personality theories, including social dimensions; 3. relying on personality theories; 4. grounded on theories of activity and interaction. Communication style influences such dimensions of the teaching-learning process as learning gains, affect for the teacher, instructional content and the course, learning environment, participation of students, their motivation, trust in the teacher, credibility, positive relations between teacher and learners just to mention a few.

Key words: communication style; effective teaching; teacher's communication behaviour; socio-communicative style.

Introduction. One of the three whales on whom teaching competence rests is communication competence backed up by pedagogy and subject matter competence. Improving communication is essential for approaching excellence in teaching and one of the discernable paths on the way to the goal is through the study of teachers' communication style (CS) as one of its key variables (Norton, 1977, pp. 525-541).

Numerous attempts have been made at scrutinizing the CS concept and its implications for effective teaching. Thus, at the dawn of the XXth c. a closely related notion of pedagogic communication technique was first used in the works of A.Makarenko (Makarenko, 1935); the resurgence of interest followed in the 1970ies with the introduction of communicator style concept in the study of R.Norton (Norton, 1977); the style of professional-pedagogic communication was closely analysed by Kan-Kalik I. (Kan-Kalik, 1987), the personal style concept was developed by D.Merrill and R.Reid (Merrill & Reid 1981), the construct of socio-communicative style was offered by J.McCroskey and V.Richmond (McCroskey & Richmond, 1998); relationship between communication style and effective teaching and learning was studied by J.Andersen (Andersen, 1981), R.Norton (Norton, 1977), P.Kearney and J.McCroskey (Kearney & McCroskey (1980), M.Wanzer, J.McCroskey (Wanzer and McCroskey, 1998), M.Martin, J.Chesebro, T.Mottet (Martin, Mottet & Chesebro, 1997), A.Makarova (Makarova, 1993), V.Zasluzhenyuk and V.Semychenko (Zasluzhenyuk & Semychenko, 2001) and many others.

Yet little evidence of systematic undertakings at synthesizing and drawing upon relevant research or implementing it in programmes providing special guidance for pre- and in-service teachers in our country is available.

Methodology of the research. In this article an attempt will be made at critically assessing and analyzing approaches to the study of the communication style of teachers. Accordingly, the tasks of the present study consist in 1. discerning traditions and lines of research into communication style, thus describing their main contribution; 2. evaluating their empirical support and

outlining their relevance for effective teaching research. The research methods applied presuppose the analysis of the CS construct, comparison of various research traditions of the problem and synthesis of research findings with implications for effective teaching.

Results and Discussion. Pervasive manifestation of an individual's verbal and non-verbal behaviour is often described as a style of communication. Rich theoretical provisions of the construct were offered by R.Norton (Norton, 1978) who contended that communicator style is "the way one verbally and paraverbally interacts to signal how literal meaning should be taken, interpreted, filtered, or understood (Norton, 1978, p.99). The communicator style is understood by him as a stable behavioural pattern of an individual.

The construct was operationalised on the basis of nine independent criteria: dominant, open, dramatic, relaxed, contentious, animated, friendly, attentive and impression-leaving. Communicator style is described in terms of the following features: it is observable, multifaceted, multicollinear, and variable, but sufficiently patterned (Norton, 1983, p.47). Communicator style is observable via non-verbal behaviour including gestures, posture, body movement, facial expression, eye contact etc.

Communicator style can be rarely registered in its pure form. Every individual accommodates a variety of features in their patterns of communication behaviours demonstrating the combination of features forming their unique constellations of communication style. In this respect, communicator style is multifaceted.

Style variables are described as multicollinear or dependant on each other, which means that style-making features often overlap and do not exclude each other. Thus, a person with a dominant, relaxed style sends a message of being confident, while a non-dominant, non-relaxed style of communication is associated with the feeling of insecurity. The style-making features may form a peculiar blend aimed at relaying certain messages between the interlocutors.

Communicator style varies depending on the context of communication. Although individuals may have their preferred style of communication or at least a dominant

one, under certain circumstances they can deviate from it (Norton, 1983, pp.47-53).

Finally, R.Norton (1983) came up with the conceptualization of the Communicator Image construct, which he used to describe an individual's perceived image in the role of a communicator i.e. the extent to which a person regards himself/herself as an effective communicator.

A distinct tradition in the study of communication style comes from the works of social psychologists and communication researchers (Bolton & Bolton, 1984; McCroskey & Richmond, 1996; McCroskey & Richmond 1998; Merrill and Reid, 1981), who classify patterns of communicative behaviour on the basis of social dimensions. As a result, a socio-communicative style (SCS) construct merging the existing research on social style and interpersonal communication was advanced by J.McCroskey and V.Richmond (McCroskey & Richmond, 1998). The followers of this line of research view communication behaviour as a product of an individual's personality and, therefore, at least partly genetically predetermined. The theory rests on the premise that personality traits affect communication behaviour and individual socio-communicative style. By observing display of one's patterns of communicative behaviour, which are rather stable, one can better understand the speaker's personality.

SCS descriptors usually include three dimensions across social behaviour, namely assertiveness, responsiveness and versatility. Assertiveness and responsiveness constitute the core elements, with versatility presenting the extent to which a person can adapt to the context of communication (Richmond & Martin, 1998, pp.133-138).

Essential to the understanding of the construct under discussion is the delineation between the socio-communicative style and socio-communicative orientation. Socio-communicative orientation describes individual's perception of his/her communicative behaviour, constituting an element of self-concept, whereas socio-communicative style is the way others perceive the individual's communicative behaviour and form an image on the basis of recurring behavioural patterns. The two images do not necessarily overlap (Richmond & Martin, 1998, p.134).

Assertive communicative behaviour reveals itself in a proactive stance, powerfulness or even aggression. Assertiveness is highly correlated with the dominant communicator style. Responsive communication behaviour includes interpersonal sensitivity, regard for others' needs, feelings or opinion. It is highly correlated with the attentive and friendly communicator styles (Waldherr & Muck, 2011, p.18). Versatility manifests itself in the capability to adapt one's communication style on the basis of situational demands. Versatility is key for effective communication in that individuals need to be able to differentiate between contexts of communication and make necessary amendments in the communication style accordingly.

D.Merrill and R.Reid (Merril & Reid, 1981) propose their classification of communication styles grounded on the levels of assertiveness and responsiveness: 1. expressive (characterized by high levels of assertiveness and responsiveness); 2. driver (characterized by high levels of assertiveness and low level of responsiveness); 3. amiable (low in assertiveness and high in responsiveness); 4. analytical (exhibits low levels of both assertiveness and responsiveness);

A similar classification was offered by Richmond and Martin (1998), who categorize styles into competent, aggressive, submissive and non-competent. High levels

of assertiveness and responsiveness add to competence in SCS and socio-communicative orientation. High levels of assertiveness combined with low responsiveness leads to aggressiveness. Communicative behaviour in which low level of assertiveness is combined with prominent responsiveness is described as submissive. When both assertiveness and responsiveness levels are low, an individual is classified as non-competent (Richmond et al, 1998, p.139).

Competent communicators with high levels of assertiveness and responsiveness more readily engage in social interactions, maintaining a higher social profile than their less assertive or responsive counterparts.

An insightful framework describing communication styles on the basis of personality theories is suggested by A.Waldherr and P.Muck (Waldherr & Muck, 2011), who contend that behaviour-based tradition in interpreting communication styles and personality-driven paradigm of communication style study often overlap and offer a perspective overarching both schools of thought (Waldherr et al, 2011, pp. 7-11).

The grounding of their framework is the Five-Factor Theory of Personality (McCrae & Costa, 1996) in light of which communication styles are viewed as "characteristic adaptations". The authors further explain that communication styles are "characteristic and relatively stable behavioural patterns, but influenced by personality, which in turn is dependant on individual biological basis" (Waldherr et al, 2011, p.8). Thus, personality traits are aligned with the communication style chosen by an individual. At the same time, the development of an individual communication style depends not only on the biological basis, but is also strongly influenced by social context, including cultural and social norms, education, unique experience etc. For instance, one's social roles and profession, in particular, make individuals shift to a more assertive behavioural pattern. In cultures where emotional display is unwelcome, expressive extroverted individuals are likely to behave in a more reserved manner as opposed to cultural contexts where openness and expressiveness are accepted as a norm.

The development of an individual communication style is thus believed to be influenced bilaterally: by the biological basis, as well as the social context. This holds special relevance for instructional communication and effective teaching researchers. In light of the propositions of the given framework, communication style although genetically dependant can be trained and partially adapted. Nevertheless, the question concerning the extent to which biologically based personality traits can be modified and influenced by instruction remains open.

Teacher Communication Style

Much of the research into the communication style construct is concerned with pedagogical context. Teacher communication style is described as "the collective perceptions of a teacher's relational image in the classroom (Kearney & McCroskey, 1980, p.533) or "as individual typological peculiarities of socio-psychological interaction between the teacher and the learner" (Kan-Kalyk, 1987, p.97).

Communication style is seen to be critical for effective teaching. Specifically, research pioneered by R.Norton (Norton, 1977) into the concept of communicator style and its relevance for effective teaching yielded prolific empirical data in its support (Andersen et al, 1981; Norton, 1978; Kearney & McCroskey, 1980).

J.Andersen, R.Norton and J.Nusbaum (Andersen et al, 1981) established that perceptions of teacher effectiveness and perceptions of student learning (across

cognitive, affective and behavioural dimensions) were positively correlated with open and active style attributes.

Moreover, CS of teachers was found to be conducive to students' learning gains. Summing up the results of a number of studies, T.Wubbles, H.Créton and H.Hooymayers (Wubbles et al, 1992) posit that students' perceptions of teacher's communication style are strongly related to academic outcomes and student satisfaction with the instructional process and the instructor. Friendly, understanding and authoritative communication behaviour of teachers is positively related to student outcomes, whereas uncertain, dissatisfied and admonishing behaviours are negatively related.

Effective teachers, according to the relevant sources, are highly assertive, responsive, and versatile. In the study of M.Wanzer and J.McCroskey (Wanzer & McCroskey, 1998) assertiveness, responsiveness, students' affect for the instructor and the course material were negatively associated with teacher misbehaviour (Wanzer et al, 1998, p.48). Excellence in teaching is seen as an ultimate goal of assertive teachers. Assertiveness was found to increase students' affect toward both the teacher and the course material. Responsiveness was also strongly associated with students' liking for both the teacher and the instructional content.

Similarly, assertive teachers, perceived by students as decisive, deliberate, challenging, and dynamic, also enjoyed greater affect and commitment toward course content in the study of P.Kearney and K.McCroskey (Kearney & McCroskey, 1980, p.547). Versatility as the third major component of CS was also positively correlated with teaching effectiveness. Teachers perceived by their students as flexible, accommodating and encouraging student work were also reported to enjoy greater affect and behavioural commitment on students' part (p.549). Finally, responsiveness, like the previous two dimensions of socio-communicative style, also invoked greater affect and behavioural commitment.

Responsive and assertive teachers are more effective in establishing positive and trusting classroom atmosphere. Students display higher levels of trust toward teachers perceived by them as responsive and assertive, including students who tend to be reserved (Wooten & McCroskey, 1996, p.99).

Student participation in the classroom is also strongly linked to teacher's style of communication. To illustrate the point, the study of S.Myers and K.Rocca (Myers & Rocca, 2007) shows that student participation was associated with three profiles of teacher's communicator style: (1) the "human" instructor (made up of such features as openness, attention, friendliness and composure); (2) the "actor" instructor (including features of the dramatic, impression-leaving, and animated styles); (3) the "authority" instructor (combining attributes of the dominant, contentious and precise styles);

A link between socio-communicative style and learner motivation was established in the study of M.Martin, J.Chesebro and T.Mottet (Martin et al, 1997), who maintain that competent socio-communicative style of teachers resulted in greater perceived learner motivation (Martin et al, 1997, p. 437).

The attributes of effective teaching with reference to teacher communicator style were singled out by R.Norton (Norton, 1977), who related teacher effectiveness research to the communication frame of reference making a strong point of communicator style construct. In his empirical study, the researcher identifies the following communicator style variables critical to perceived teaching effectiveness: good communicator image, attentive, impression-leaving, relaxed, not dominant, precise. It is suggested in the study that

teaching effectiveness is strongly related to teacher's communicator style and improving communication behaviours is essential for approaching excellence in teaching (Norton, 1977, pp.525-541).

Effective teaching is also associated with dramatic communicator style (Norton & Nussbaum, 1980), entailing such elements as story-telling, humour, jovial attitude, and positive learning environment. More competent teachers are also considered to be more precise, attentive and less contentious than less competent teachers as suggested by the study of D.Bednar and M.Brandenburg (Bednar & Brandenburg, 1984).

A distinct school of thought places communication style within the paradigms of the theories of activity and interaction. In this respect, communication style is conceptualized as a stable form of ways and means of interaction between individuals (Zimnyaa, 2006, p.168). The author accentuates common grounding between CS and pedagogic activity (Zimnyaa, 1997). CS in teaching is believed to reflect (a) communication capabilities of the teacher; (b) relationship between the teacher and learners; (c) teacher's creative individuality; (d) features of the learner group (Kan-Kalik, 1987, p.97).

The research on teacher communication behaviour is rich in classifications of CS based on various underlying principles and elements of the teaching-learning process. Thus, a widely cited classification of V.Kan-Kalik (1987) presumes communicative context and individual characteristics of the protagonists of instructional communication. 1. *CS based on active involvement in joint creative activity of the teacher and learners*, viewed by the author as the most productive style; 2. *CS based on friendliness* – stimulates positive interaction between teacher and learners; 3. *distant CS*; 4. *communication-intimidation*; 5. *communication-flirtation* (Kan-Kalik, 1987, pp.62-101).

Classification offered by A.Markova (1993) is based on teacher's orientation on the process or result of his/her work, dynamic style features (stability, flexibility etc.), productivity (learning outcomes, interest toward the subject-matter etc): *emotional-improvisational style* – CS shares the attributes of dramatic, animated and impression-leaving communicator styles; *emotional-methodological style* – the teacher establishes positive relationship with the learners, treats all learners equally, stimulates interest toward the instructional content and class discussion; *reflective-improvisational style* – the teacher gives clear lessons, clearly explains new material. The teacher's communicative behaviour is best described by such attributes as attentiveness, precision and reservedness; *reflective-methodological style* – characterised by such features as attentiveness, argumentativeness and contentiousness. The teacher gives boring lessons, fails to stimulate learners' interest toward the subject-matter, and focuses mainly on weaker learners. The learning environment is often unfavourable (Markova, 1993, pp. 180-187).

The latter studies are examples of research, which is vastly theory informed with interspersions of empirical proof in support of the proposed theoretical framework rather than variable oriented with isolated interpretations of data. Owing to this tradition, insightful elegant theory on instructional communication research with special implications for teacher education research has emerged (V.Kan-Kalik, I.Zyazyun, A.Markova, L.Mitina, Ya.Kolominskii, M.Talan, N.Volkova, S.Maxymenko, A.Leontiev, M.Filonenko, V.Semychenko, T.Yatsenko etc).

Conclusions. Synthesizing the results of the study, several lines of research into communication style are noticeable:

- the first research line is grounded on the behaviourist traditions, treating it as a recurrence of patterns of behaviour (Norton R.);
- the 2nd school of thought centers around patterns of communication behaviour as preconditioned by social dimensions and individual's personality (socio-communicative style);
- the 3rd approach is largely dependent on personality theories. Accordingly, communication style is viewed as characteristic adaptations of personality (Waldherr A., Muck P.);
- the 4th line of research places communication style within the paradigms of theories of activity and interaction (Zimnyaa I., Lomov B., Leontiev A.),

conceptualizing it as a stable form of ways and means of interaction between individuals.

Overall, the summative findings accentuate relevance of communication style for teaching effectiveness, including such dimensions as learning gains (Anderson et al, 1981; Wubbles et al, 1992), affect for the teacher, instructional content and the course, positive learning environment (Wanzer and McCroskey, 1998), students' active participation in the instructional process (Myers and Rocca, 2007), learner motivation (Martin et al, 1997), trust in the teacher, credibility, positive relations between teacher and learners (Wooten and McCroskey, 1996) to mention a few.

Список використаної літератури

- Зимняя И.А. Педагогическая психология. Москва: Логос, 2000. 384 с.
- Кан-Калик И. Учителю о педагогическом общении: Книга для учителя. Москва: Просвещение, 1987. 190 с.
- Маркова А.К. Психология труда учителя: Книга для учителя. Москва: Просвещение, 1993. 192 с.
- Andersen J.F., Norton R.W., Nusbaum J.F. Three investigations exploring relationships between perceived teacher communication behaviours and student learning. *Communication Education*. 1981. No. 30. PP.377-392.
- Bednar D.A., Brandenburg M. Relationships between communicator style and perceived teaching effectiveness in management classes. *Academy of Management Proceedings*. 1984. PP. 111-116. DOI:10.5465/AMBPP.1984.4978285
- Kearney P., McCroskey J. Relationships among teacher communication style, trait and state communication apprehension and teacher effectiveness. *Annals of the International Communication Association*. 1980. Vol. 4. No 1, PP. 533-551, DOI: 10.1080/23808985.1980.11923823
- Martin M.M., Chesebro J.C., Mottet T.P. Students' perceptions of instructors' socio-communicative style and the influence on instructor credibility and situational motivation. *Communication Research Reports*. 1997. No. 14. PP. 431-440.
- McCrae R.R., Costa P.T. Toward a new generation of personality theories: Theoretical contexts for the Five-Factor Model. In J.S.Wiggins (Ed.), *The Five-Factor Model of Personality: Theoretical perspectives*. New York, NY: Guilford Press, 1996. PP.51- 87.
- McCroskey J.C., Richmond V.P. Willingness to communicate. In J.C.McCroskey, J.A.Daly M.M.Martin, & M.J.Beatty, (Eds.), *Communication and personality*. Cresskill, NJ: Hampton Press, 1998. PP.119-131.
- McCroskey J.C., Richmond V.P., Stewart R.A. One on one: The fundamentals of interpersonal communication. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1986.
- Merrill D.W., Reid R.H. Personal styles and effective performance. Bradner, PA: Chilton Book Company, 1981.
- Myers S.A., Rocca K.A. The relationship between college student class participation and perceived instructor communication style. *Speech and Theatre Association of Missouri Journal*. 2007. No 37. PP.114-127.
- Norton R. Foundation of a communicator style construct. *Human Communication Research*. 1978. No 4. PP.99-112.
- Norton R. Communicator Style: Theory, Applications and Measures (Vol. 1). Beverly Hills, California: Sage, 1983.
- Norton R., Nusbaum J. Dramatic behaviours of the effective teacher. In D.Nimmo (Ed.), *Communication Yearbook*. New Brunswick, NJ: Transaction Books. 1980. No 4. – PP.565-579.
- Norton, R.V., Pettergrew, L.S. Communicator style as an effect determinant of attraction. *Communication Research*. 1977. Vol.4. P.3.
- Richmond V.P., McCroskey J.C. Reliability and separation factors on the assertiveness-responsiveness measure. *Psychological Reports*. 1990. Vol. 67. PP.449-450.
- Richmond V.P., Martin M.M. Socio-communicative Style and Socio-communicative Orientation, in J.C. McCroskey J.A., Daily M.M. Martin, M.J. Beatty. *Communication and personality: Trait perspectives*. New York: Hampton Press, 1998. PP. 133-148.
- Waldherr A., Muck P. Towards an integrative approach to communication styles: The Interpersonal Circumplex and the Five-Factor Theory of personality as frames of reference. *Communications*. 2011. No 36, PP.1-27.
- Wanzer M.B., McCroskey J.C. Teacher socio-communicative style as a correlate of student affect toward teacher and course material. *Communication Education*. 1998. No 47(1), PP. 43-52.
- Wooten A.G., McCroskey J.C. Student trust of teacher as a function of socio-communicative style of teacher and socio-communicative orientation of student. *Communication Research Reports* [Electronic], 1996. No 13. PP. 94-100. URL: <http://www.jamesmccroskey.com/publications/165.pdf>
- Wubbles T., Créton H., Hooymayers H.P. Review of research on teacher communication styles with use of the Leary model. *Journal of Classroom Interaction*. 1992. No 27(1), PP. 1-11.

References

- Andersen, J.F., Norton, R.W., Nusbaum, J.F. (1981). Three investigations exploring relationships between perceived teacher communication behaviours and student learning. *Communication Education*, 30, 377-392.
- Bednar, D.A., Brandenburg, M. (1984). Relationships between communicator style and perceived teaching effectiveness in management classes. *Academy of Management Proceedings*, 111-116. DOI:10.5465/AMBPP.1984.4978285
- Kan-Kalik, V.A. (1987). *Uchitelyu o pedagogicheskom obschenii* (On pedagogical communication to the teacher). Moscow: Prosveshchenie [in Russian].
- Kearney, P., McCroskey, J. (1980). Relationships among teacher communication style, trait and state communication apprehension and teacher effectiveness, *Annals of the International Communication Association*, 4:1, 533-551, DOI: 10.1080/23808985.1980.11923823
- Markova, A.K. (1993). *Psikhologiya truda uchitelya: Kniga dlya uchitelya (Psychology of teacher's work: Teacher's book)*. Moscow: Prosveshchenie [in Russian].
- Martin, M.M., Chesebro, J.C., Mottet, T.P. (1997). Students' perceptions of instructors' socio-communicative style and the influence on instructor credibility and situational motivation. *Communication Research Reports*, 14, 431-440.
- McCrae, R.R., Costa, P.T. (1996). Toward a new generation of personality theories: Theoretical contexts for the Five-Factor Model. In J. S. Wiggins (Ed.), *The Five-Factor Model of Personality: Theoretical perspectives* (PP.51- 87). New York, NY: Guilford Press.
- McCroskey, J.C., Richmond, V.P. (1998). Willingness to communicate. in J.C. McCroskey, J.A. Daly, M.M. Martin, & M.J. Beatty, (Eds.), *Communication and personality*. Cresskill, NJ: Hampton Press. 119-131.

- McCroskey, J.C., Richmond, V.P. and Stewart, R.A. (1986). *One on one: The fundamentals of interpersonal communication*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall
- Merrill, D.W., and Reid, R.H. (1981). *Personal styles and effective performance*. Bradner, PA: Chilton Book Company.
- Myers, S.A., & Rocca, K.A. (2007). The relationship between college student class participation and perceived instructor communication style. *Speech and Theatre Association of Missouri Journal*, 37, 114–127.
- Norton, R. (1978). Foundation of a communicator style construct. *Human Communication Research*, 4, 99-112.
- Norton, R. (1983). *Communicator Style: Theory, Applications and Measures (Vol. 1)*. Beverly Hills, California: Sage.
- Norton, R., Nussbaum, J. (1980). Dramatic behaviours of the effective teacher. In D.Nimmo (Ed.), *Communication Yearbook 4* (pp. 565-579). New Brunswick, NJ: Transaction Books.
- Norton, R.V., Pettegrew, L.S. (1977). Communicator style as an effect determinant of attraction. *Communication Research*, Vol.4, No 3, 257-282.
- Richmond, V.P., McCroskey, J.C. (1990). Reliability and separation factors on the assertiveness-responsiveness measure. *Psychological Reports*, 67, 449-450.
- Richmond, V.P., Martin, M.M. (1998). Socio-communicative Style and Socio-communicative Orientation, in J.C. McCroskey, J.A. Daily, M.M. Martin and M.J. Beatty. *Communication and personality: Trait perspectives*. New York: Hampton Press, 133-148.
- Waldherr, A., Muck, P. (2011). Towards an integrative approach to communication styles: The Interpersonal Circumplex and the Five-Factor Theory of personality as frames of reference. *Communications*, 36, 1-27.
- Wanzer, M.B., McCroskey, J.C. (1998). Teacher socio-communicative style as a correlate of student affect toward teacher and course material. *Communication Education*, 47(1), 43-52.
- Wooten, A.G., McCroskey, J.C. (1996). Student trust of teacher as a function of socio-communicative style of teacher and socio-communicative orientation of student. *Communication Research Reports [Electronic]*, 13: 94-100. Available: <http://www.jamesmccroskey.com/publications/165.pdf>
- Wubbels, T., Créton, H., Hooymayers, H. P. (1992). Review of research on teacher communication styles with use of the Leary model. *Journal of Classroom Interaction*, 27(1), 1-11.
- Zimnyaa, I.A. (2006). *Pedagogicheskaya psikhologia* (Educational psychology). Moscow: Logos (in Russian).

Стаття надійшла до редакції 04.10.2018 р.
Стаття прийнята до друку 09.10.2018 р.

Левринц Марианна Ивановна
кандидат педагогических наук
кафедра филологических дисциплин
Закарпатский венгерский институт имени Ракоци Ференца II
г.Берегово, Украина

СООТНОШЕНИЕ МЕЖДУ СТИЛЕМ ОБЩЕНИЯ И ЭФФЕКТИВНОСТЬЮ ПРЕПОДАВАНИЯ

Аннотация. Ключевой предпосылкой эффективности преподавания является коммуникативная компетентность. Целью статьи является изучение проблемы стиля общения, как одной из составляющих педагогического общения, выделение основных подходов к изучению стиля общения, анализ основных теоретических положений, эмпирических достижений и импликаций в контексте эффективности преподавания, предусматривающей применение ряда теоретических методов исследования, таких как анализ, сравнение, синтез и обобщение. Выделены следующие подходы к изучению стиля общения: 1. направление, опирающееся на традициях бихевиоризма; 2. исследования, объединяющие традиции бихевиоризма и психологии личности в социологической призме; 3. направление, основанное на теории личности; 4. деятельностный подход и теория взаимодействия. По данным исследований, стиль общения влияет на следующие составляющие учебно-воспитательного процесса: учебную успеваемость, отношение учащихся к учителю, учебному материалу, дисциплине, учебную активность, атмосферу учебной среды, мотивацию учащихся и т.д.

Ключевые слова: эффективность преподавания; педагогическое общение; социо-коммуникативный стиль; стиль общения.

Леврінц Маріанна Іванівна
кандидат педагогічних наук
кафедра філологічних дисциплін
Закарпатський угорський інститут ім.Ракоці Ференца II, м.Берегове, Україна

СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ СТИЛЕМ СПІЛКУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКЛАДАННЯ

Анотація. Ключовою передумовою ефективності викладання є комунікативна компетентність. Метою статті є висвітлення проблема стилю спілкування, як однієї зі складових педагогічного спілкування, виділення основних підходів до вивчення стилю спілкування, аналіз основних теоретичних положень, емпіричних здобутків та імплікацій в контексті ефективності викладання, що передбачає застосування ряду теоретичних методів дослідження, таких як аналіз, порівняння, синтез та узагальнення. В ході дослідження було виділено наступні підходи до вивчення стилю спілкування: 1. напрямок, орієнтований на традиції бихевиоризму; 2. дослідження, що поєднують теорії бихевиоризму та особистості в соціологічній призмі; 3. напрямок, що ґрунтується на теорії особистості; 4. діяльнісний підхід та теорія взаємодії. За даними досліджень, стиль спілкування впливає на наступні складові навчально-виховного процесу: навчальну успішність, ставлення учнів до вчителя, навчального матеріалу та дисципліни в цілому, навчальну активність, атмосферу навчального середовища, мотивацію учнів тощо.

Ключові слова: ефективність викладання; педагогічне спілкування; соціо-комунікативний стиль; стиль спілкування.

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія

**ПЕДАГОГІКА
СОЦІАЛЬНА РОБОТА**

Збірник наукових праць

Випуск 2 (43)

Комп'ютерна верстка

Тополянський С.І.

Статті подані в авторській редакції

Здано до набору 01.11.2018. Підписано до друку 08.11.2018.

Формат 60x84. Папір офс. Гарнітура Times New Roman.

Друк різогр. Ум. друк. арк. 35,6.

Наклад 300 прим. Замовлення № 107

Віддруковано з готового оригінал-макета

Видавництво УжНУ «Говерла»

88000, м. Ужгород, вул. Капітульна, 18.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників,

і розповсюджувачів видавничої продукції

Серія 3т №32 від 31 травня 2006 року